

שיקום מקצועי

פעולות אגף השיקום

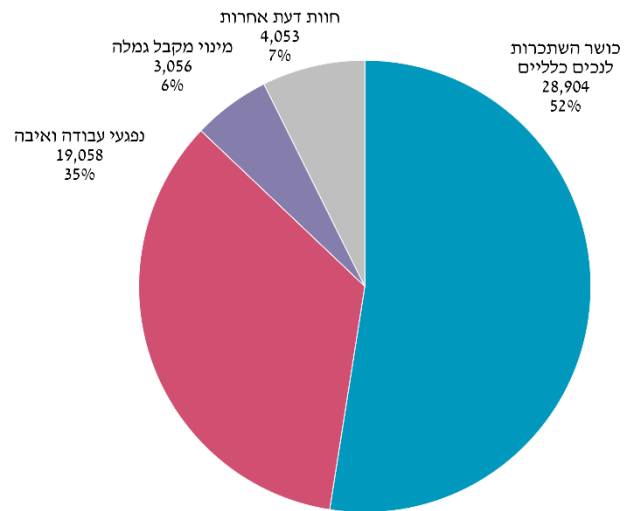
אגף השיקום במוסד לביטוח לאומי מסייע לזכאים שנפלטו משוק העבודה ולזכאים חסרי ניסיון בתעסוקה להיקלט בעבודה המתאימה לכישוריהם המקצועיים וליכולת התפקוד שלהם באמצעות הכשרה מקצועית והשמה בעבודה. עובדות השיקום¹, שהן עובדות סוציאליות בהכשרתן, מסייעות באמצעות שירותי אבחון, ייעוץ לתעסוקה וליווי של המבוטח בכל תהליך השיקום. מאמצים רבים מושקעים באיתור האוכלוסייה המתאימה מקרב הזכאים לקצבאות השונות, כדי להגדיל ככל האפשר את שיעור המשתלבים בעבודה בסוף התהליך.

להלן השירותים שאגף השיקום מספק:

- **שירותים בעין (עיקר השירותים באגף):** אבחון, הכוונה וייעוץ בבחירת מקצוע, טרום-הכשרה והכשרה מקצועית, השלמת השכלה ולימודי השכלה גבוהה וסיוע בהשמה בעבודה.
- **מימון ההוצאות הנלוות לשיקום:** למשל מימון האבחון והלימודים, דמי שיקום (גמלה חודשית למחיה בתקופת הלימודים) ומימון הנסיעות אל מקום ההכשרה וממנו. משתקם יכול להיות זכאי ליותר משירות אחד או תשלום אחד.
- **חוות דעת מקצועיות** ניתנות לאגפי מינהל הגמלאות בעניינים האלה: קביעה של דרגת כושר ההשתכרות לאנשים עם מוגבלות, מינוי של מקבל גמלה למי שאינו כשיר לטפל בכך בעצמו, קביעת הזכאות של נפגעי עבודה להעלאת דרגת הנכות, קביעת הזכאות של אנשים עם מוגבלות להיוונים, וקביעת הזכאות לתגמולים מיוחדים לנפגעי עבודה ונפגעי פעולות איבה. כמו כן ניתנות חוות דעת גם שלא בענייני חוק הביטוח הלאומי. בשנת 2023 סופקו כ-55 אלף חוות דעת שונות (ב-2022 47.7 אלף), 52% מהן לשם קביעת דרגת כושר ההשתכרות של מקבלי קצבת נכות כללית (תרשים 1) וכשליש מהם לשם קביעת זכאות להגדלת קצבה בענפי נפגעי עבודה ואיבה.
- **סיוע במיצוי זכויות כספיות:** ניתן לנפגעי עבודה ולנפגעי פעולות איבה הזכאים להן (כגון קצבה מיוחדת ומענקים מיוחדים). ב-2023 קיבלו סיוע כזה 10,328 אנשים (ב-2022 5,784), והסתיים הטיפול ב-1,482 בהם משום שהם מיצו את הזכויות הכספיות.
- **סיוע לאלמנות/ים ולנפגעי פעולות איבה:** עובדות אגף השיקום, מכוח היותן עובדות סוציאליות, מסייעות גם לאלמנות ולאלמנים בשעת משבר ולנפגעי פעולות איבה במהלך כל חייהם.

1 נשים הן הרוב המכריע של עובדי השיקום, ולכן נקטנו לשון נקבה.

תרשים 1: חוות הדעת שסיפק אנף השיקום לפי נושאים, 2023

מי זכאי לשיקום מקצועי?

- לשיקום מקצועי זכאי מי שעדיין לא הגיע לגיל הפרישה, והוא אחד מאלה:
- **אדם עם מוגבלות כללית:** תושב ישראל הסובל מליקוי גופני, שכלי או נפשי, אם מתקיימים בו כל התנאים האלה: (א) נקבעה לו נכות רפואית ברמה של 20% לפחות, על פי מבחני נכות; (ב) הוא אינו יכול עוד לעסוק בעבודתו הקודמת או בעבודה מתאימה אחרת, בגלל הליקוי; (ג) עקב הליקוי הוא זקוק ומתאים להכשרה מקצועית ולשיקום נוספים שיאפשרו לו לחזור לעבודתו הקודמת או לעבודה מתאימה אחרת. גם בן/בת זוג של אדם עם מוגבלות שאינו בר שיקום עקב הליקוי ומתגורר עמו בקביעות זכאי לשיקום.
 - **נפגע עבודה:** מי שנפגע בעבודה² ומתקיימים בו התנאים האלה: (א) נקבעה לו נכות רפואית ברמה של 10% לפחות ובשל הפגיעה הוא אינו יכול לעסוק בעבודתו הקודמת או בעבודה מתאימה אחרת. (ב) הוא זקוק להכשרה מקצועית מיוחדת כדי שיוכל לחזור לעבודתו הקודמת. המוסד רשאי לאשר שיקום מקצועי גם למי שבדרגת נכות נמוכה מ-10%, אם המשך העבודה במקום הקודם עלול לסכן באופן חריג את בריאותו או את בטיחותו של המשתקם.
 - **אלמן או אלמנה** כמשמעותם בחוק, המקבלים קצבת שאירים או קצבת תלויים, ומתקיימים בהם כל התנאים האלה: (א) הם חסרי מקצוע או אינם יכולים להתפרנס ממקצועם למחייתם. (ב) הם אינם יכולים להוסיף ולעבוד במקום עבודתם הקודם בעקבות פטירת בן/בת הזוג. (ג) עובדת השיקום קבעה כי הם מתאימים להכשרה או להסבה מקצועית בכפיפות למצב הרפואי ולהשכלתם.

2 נפגע בתאונה שהתרחשה בזמן העבודה ובגלל העבודה, לרבות בדרך לעבודה או ממנה, או מי שלקה במחלת מקצוע כמוגדר בתקנות.

שיקום מקצועי

- **נפגע פעולת איבה:** נפגע בפעולת איבה³ שנקבעה לו נכות רפואית ברמה של 20%⁴ לפחות, ובשל הפגיעה הוא אינו יכול לעסוק בעבודתו הקודמת או בעבודה מתאימה אחרת, או שהוא זקוק להכשרה מקצועית מיוחדת כדי שיוכל לחזור לעבודתו הקודמת. גם בני משפחות שכולות כהגדרתם בחוק (אלמן/ה, יתומים והורים שכולים), שקרובם נפטר בשל פעולת איבה, זכאים לשיקום מקצועי.

תהליך השיקום

פונים חדשים

בשנת 2023 עלה מספר הפונים לשיקום בביטוח הלאומי והגיע ל-14,341 איש לעומת 12,322 איש ב-2022 – עלייה של 16.4%. רובם (כ-90%) היו שייכים לענף נכות כללית, ומיעוטם (7.6%) – לענף נפגעי עבודה (לוח 1).

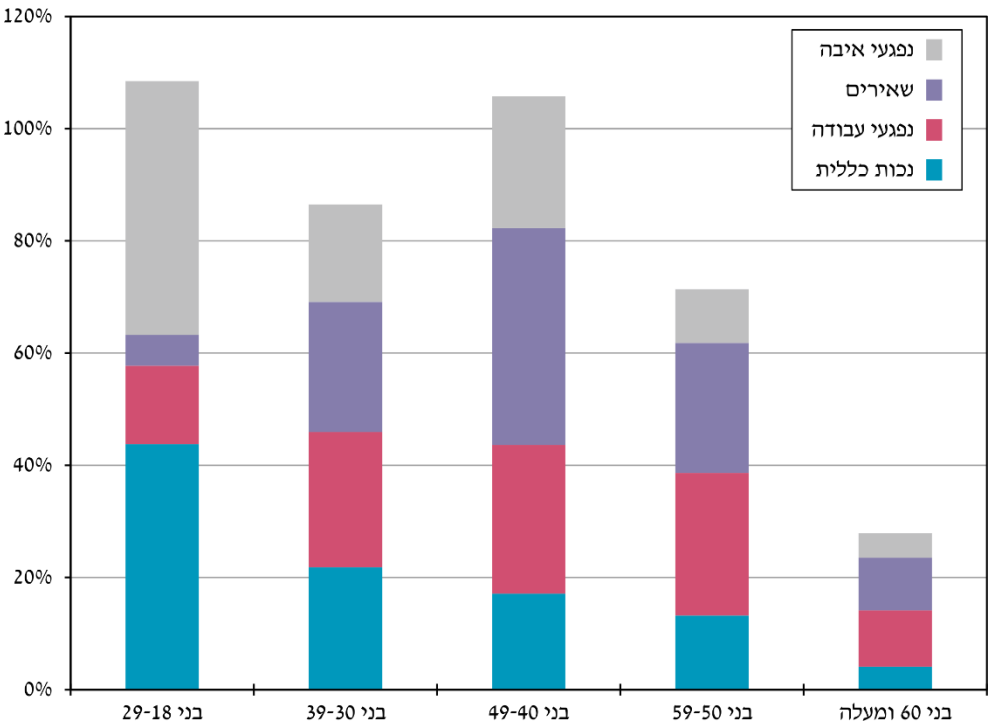
לוח 1: הפונים לשיקום מקצועי לפי הענף (מספרים מוחלטים), 2020-2023

שנת הפנייה	סך הכל	נכות כללית	נפגעי עבודה	שאירים	נפגעי פעולות איבה
2020	10,577	9,084	1,159	231	103
2021	11,735	10,295	1,106	221	113
2022	12,322	10,928	1,080	221	93
2023	14,341	12,985	1,087	181	115

כ-41% מהפונים לשיקום היו בשנות העשרים לחייהם (תרשים 2). חלקם של המשתקמים מענף נכות כללית הולך ויורד עם הגיל, כיוון שרובם מממשים את זכאותם לשיקום בגילים הצעירים. חלקם של נפגעי עבודה והאלמנות/ים בכלל המשתקמים גדל ככל שהגיל עולה, עד גיל הפרישה, שכן אלה מצטרפים אל הזכאים לגמלה בגיל מאוחר יותר.

3 פעולה של כוחות צבאיים או צבאיים-למחצה או כוחות בלתי סדירים של מדינה או ארגון העוינים לישראל, או פעולה שבוצעה תוך סיוע לאחד מאלה, בשליחותם או מטעמם, וכוונה נגד ישראל.
4 מי שנפגע לפני 1996 זכאי לשיקום מקצועי אם נקבעו לו 10% נכות רפואית או יותר.

תרשים 2: שיעור הפונים לשיקום מקצועי מתוך כל גמלה, לפי הגיל והענף, 2023

ב-2023 הרוב המכריע של הפניות לשיקום (כ-90%) היו ביוזמת המשתקמים, ב-73% בהן היתה זו הפנייה הראשונה. פנייה ביוזמת המשתקמים עשויה להצביע על מוטיבציה גבוהה למדי, ולכן גם על סיכויי הצלחה גבוהים יותר. פקידות השיקום יזמו את הפנייה רק בכ-9% מהמקרים, אך בקרב נפגעי פעולות איבה היה השיעור גבוה יחסית לשאר הגמלאות – כ-28%.

לוח 2: הפונים לשיקום מקצועי לפי הענף, מספר הפנייה ויוזם הפנייה (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2023

מספר הפנייה / יוזם הפנייה	סך הכל		הענף (אחוזים)			
	מספרים מוחלטים	אחוזים	נכות כללית	נפגעי עבודה	שאירים	נפגעי פעולות איבה
סך הכל מספרים אחוזים	14,341	100.0	12,958	1,087	181	115
		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

שיקום מקצועי

הענף (אחוזים)				סך הכל		מספר הפנייה/ יוזם הפנייה
נפגעי פעולות איבה	שאירים	נפגעי עבודה	נכות כללית	אחוזים	מספרים מוחלטים	
פנייה ראשונה						
66.1	72.9	74.4	73.0	73.1	10,482	סך הכל
41.7	65.8	68.5	65.9	65.9	9,443	הפונה
22.6	.	5.5	6.7	6.7	963	הביטוח הלאומי
.	.	.	0.4	0.4	52	גורם בקהילה
1.7	.	0.5	0.1	0.2	24	אחר
פנייה חוזרת						
33.9	27.1	25.6	27.0	26.9	3,859	סך הכל
27.8	26.5	23.8	24.2	24.3	3,477	הפונה
5.2	0.6	1.7	2.5	2.5	352	הביטוח הלאומי
.	.	0.1	0.2	0.2	22	גורם בקהילה

שלבי השיקום

עיקר פעילותו של אגף השיקום הוא סיוע בהשתלבות בעבודה. תחילה נבחנת ההתאמה של הפונה לשיקום, ולאחר מכן מותאמת לו התוכנית הטובה ביותר לצרכיו, לרצונותיו וליכולותיו, על-פי חוות הדעת של עובדות השיקום. להלן השלבים העיקריים בתהליך:

- **אבחון:** בדיקה של כישורי התעסוקה, כולל ייעוץ והכוונה מקצועית, בידי פקידות השיקום, מכוני אבחון או מרכזי שיקום.
- **טרום-הכשרה:** הקניית הרגלי עבודה במרכזי שיקום, קורסי העצמה והשלמת השכלה (בגרות, פסיכומטרי, מכינה וכו'), בהתאם לממצאי האבחון וכהכנה להשתלבות בהכשרה מקצועית או בעבודה.
- **הכשרה מקצועית או לימודים אקדמיים לשם רכישת מקצוע:** לימודים במוסדות להשכלה גבוהה (אוניברסיטאות ומכללות), בבתי ספר להנדסאים או בקורסים מקצועיים (למשל לטכנאות, מזכירות, הנהלת חשבונות ובישול).
- **השמה בעבודה:** סיוע לבעלי מקצוע או למי שסיימו הכשרה מקצועית בחיפוש עבודה המתאימה ליכולותיהם ולמקצוע שרכשו, ליווים ומעקב אחר השתלבותם בעבודה.

המשתתפים והתוכניות

עם המשתתפים בתהליך השיקום נמנים מי שהתחילו תוכנית שיקום ב-2023 או מי שממשיכים שיקום שהחל בעבר. בסך הכל השתתפו בשנת 2023 כ-34 אלף איש בכ-79.1 אלף תוכניות (לוח 3), ובממוצע נפתחו לכל משתתף 2.3 תוכניות. האבחונים היוו כ-46% מכלל התוכניות, והתוכניות להשמה בעבודה היוו כ-8.7% מהן. כ-87% מן המשתתפים בתוכניות שייכים לענף נכות כללית, כ-10% לנפגעי עבודה והיתר לשאיירים או איבה.

יותר ממחצית האוכלוסייה בישראל היא בעלת תעודת השכלה על-תיכונית (אקדמית או לא אקדמית) ולכן אנו צופים שיעור אקדמאים גבוה בתוכניות השיקום. מספר המשתתפים בתוכניות ההכשרה המקצועית (לימודים אקדמיים וקורסים מקצועיים) עלה בין 2022 ל-2023 ב-12.5% (מ-8,887 ל-9,999), בהם גם המשתתפים בתוכניות להשכלה גבוהה – שמספרם עלה ב-15.3% (מ-6,005 ל-6,926) (תרשים 3).

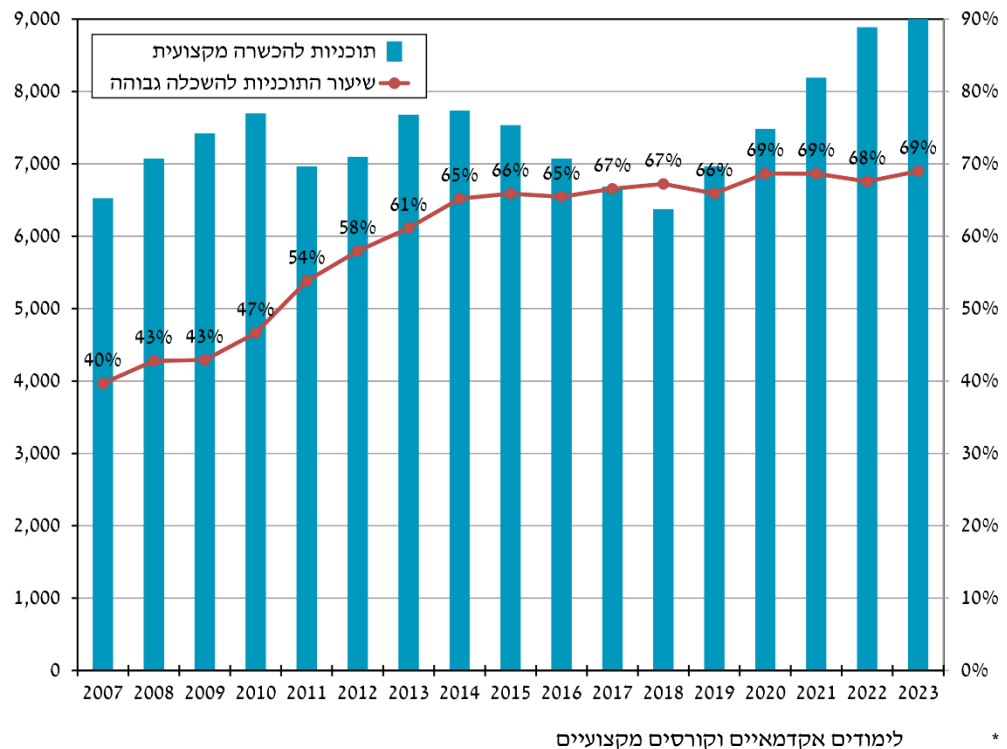
לוח 3: תוכניות השיקום המקצועי והמשתתפים בהן לפי הענף וסוג התוכנית (מספרים מוחלטים ואחוזים). 2023

סוג התוכנית	סך הכל		הענף (אחוזים)			
	מספרים מוחלטים	אחוזים	נכות כללית	נפגעי עבודה	נפגעי פעולות איבה	נפגעי פעולות איבה
סך כל התוכניות	79,095	100.0	69,572	7,087	1,310	1,126
מספרים מוחלטים						
אחוזים						
טרום הכשרה	4,894	100.0	86.5	10.7	1.4	1.3
סך הכל						
השלמת השכלה	1,842	100.0	89.0	8.3	1.4	1.4
הקניית הרגלי עבודה	2,392	100.0	86.2	11.0	1.3	1.5
הכנה להשמה	660	100.0	80.5	16.5	2.1	0.9
הכשרה מקצועית	13,748	100.0	89.1	6.4	2.0	2.5
סך הכל						
קורס מקצועי	3,073	100.0	85.3	9.9	3.3	1.5
השכלה גבוהה	6,926	100.0	90.1	5.5	1.5	2.9
תשלומים נוספים להשכלה גבוהה	3,622	100.0	90.2	5.2	1.7	2.9
יצירת תנאים ללימודים	127	100.0	97.6	1.6	0.0	0.8
השמה בעבודה	6,884	100.0	84.1	12.3	1.9	1.6
סך הכל						
הכנה להשמה	3,124	100.0	85.1	11.6	2.4	0.9
אבחון בהשמה	2,621	100.0	83.3	13.5	1.6	1.6
ליווי לאחר השמה	972	100.0	84.0	12.0	1.2	2.8
חונכות	5	100.0	100.0	0.0	0.0	0.0
אימון תעסוקתי	162	100.0	79.0	10.5	4.3	6.2

שיקום מקצועי

הענף (אחוזים)				סך הכל		סוג התוכנית
נפגעי פעולות איבה	שאירים	נפגעי עבודה	נכות כללית	אחוזים	מספרים מוחלטים	
הפניה לגורם אחר						
0.8	0.0	4.3	94.9	100.0	652	סך הכל
0.7	0.0	4.6	94.8	100.0	612	עבודה ב"המשקם"
2.5	0.0	0.0	97.5	100.0	40	עבודה בקהילה
שיעורי עזר והנגשות						
0.4	1.3	7.4	90.9	100.0	3,013	סך הכל
אבחון לתוכניות						
0.9	1.5	9.3	88.3	100.0	36,930	סך הכל
0.5	1.3	8.0	90.2	100.0	17,436	אבחון פנימי לזכאות לשיקום
2.3	1.1	18.5	78.2	100.0	4,785	אבחון חיצוני במכון חיצוני
0.9	1.8	7.9	89.5	100.0	14,709	אבחון פנימי לתוכניות אחרי זכאות לשיקום
מיצוי זכויות						
12.2	0.0	86.8	1.1	100.0	189	סך הכל
8.8	0.0	91.3	0.0	100.0	160	אבחון למיצוי זכויות
31.0	0.0	62.1	6.9	100.0	29	תוכניות למיצוי זכויות
מעקב ואחזקה						
1.8	2.0	7.7	88.5	100.0	12,785	סך הכל
סך כל המשתתפים						
649	544	3,323	29,611	100	34,127	מספרים מוחלטים
אחוזים						
1.9	1.6	9.7	86.8	100		

תרשים 3: התוכניות להשכלה גבוהה ושיעורן בכלל התוכניות להכשרה מקצועית*, (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2007-2023

בלוח 4 מובאת התפלגות המשתתפים בתוכניות השיקום על פי הליקוי העיקרי⁵ ושיעור הנכות הרפואית שלהם. סביר להניח שכלל שאחוזי הנכות הרפואית נמוכים יותר, מידת העצמאות גדולה יותר וכך גם היכולת להשתלב בעבודה באופן עצמאי, ולהפך: ככל שאחוזי הנכות גבוהים יותר קטנה ההסתברות למצוא עבודה בשוק החופשי. ואכן, חלקם של אנשים עם דרגת נכות רפואית בשיעור של 40%-59% בקרב המשתתפים ב-2023 היה 51%, הקבוצה הגדולה ביותר. חלקם של אנשים עם דרגות נכות רפואית בשיעור של 60% ויותר היו ב-2023 28% מקרב המשתתפים.

בקרוב אנשים עם מוגבלות רפואית ברמה נמוכה (10%-19%) בולט חלקם של הסובלים מבעיות לוקומוטוריות (10.6%), רובם מענף נפגעי עבודה (אנשים עם מוגבלות כללית בדרגת נכות זו אינם זכאים לשיקום). בקרב אנשים עם אחוזי נכות גבוהים יותר, רובם מענף נכות כללית, גדול חלקם של הסובלים מבעיות פנימיות, נוירולוגיות, ראייה ולוקומוטוריות.

5 הליקוי ששיעור הנכות הרפואית בו הוא הגבוה ביותר מבין הליקויים של הפונה.

שיקום מקצועי

לוח 4: המשתתפים בשיקום המקצועי לפי דרגת הנכות הרפואית והליקוי העיקרי (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2023

הליקוי העיקרי	סך הכל		דרגת הנכות הרפואית (אחוזים)					
	מספרים מוחלטים	אחוזים	ללא נכות*	10%-19%	20%-39%	40%-59%	60%-79%	80%-100%
סך הכל (מספרים) אחוזים	34,127	100.0	1,241	857	5,054	17,520	5,806	3,649
			100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
נפשי או מגבלה שכלית התפתחותית	12,246	35.8	0.0	8.9	11.4	57.3	23.3	5.1
פנימי	7,043	20.6	0.0	17.1	35.4	15.8	23.3	26.5
אורוגניטלי	910	2.7	0.0	2.2	2.9	1.5	4.8	5.6
נוירולוגי	3,703	10.9	0.0	4.6	9.9	8.1	16.5	21.1
לוקומוטורי	3,617	10.6	0.0	12.0	13.2	9.1	14.8	10.3
ראייה	1,008	2.9	0.0	0.8	0.9	0.7	2.8	18.3
שמיעה	850	2.5	0.0	1.6	1.7	1.1	8.0	2.5
אחר **	4,750	14	100.0	52.8	24.6	6.4	6.5	10.6

* הזכאות לשיקום בענפים איבה ושאירים אינה תלויה בהכרח במצב הרפואי.

** כולל משתקמים ללא ליקוי.

מסיימי שיקום

הצלחת השיקום המקצועי תלויה בין היתר במוטיבציה להשתקם, כך שקליטה בשוק העבודה אינה אפשרית אם המשתקם אינו מעוניין בכך.

ב-2023 הסתיים הטיפול ב-14,667 משתקמים: כ-38.6% בהם (5,667) סיימו תוכנית אחת לפחות של הכנה לעבודה בשוק החופשי, ו-69% בהם הצליחו להשתלב בעבודה (לוח 5). 64% מן המשתלבים בעבודה היו זכאים גם לקצבת נכות חודשית מהענפים נכות כללית או נפגעי עבודה. ל-61% מהמבוטחים (9,000 אנשים) הופסק תהליך שיקום, בדרך כלל משום שהתברר כי אינם מתאימים.

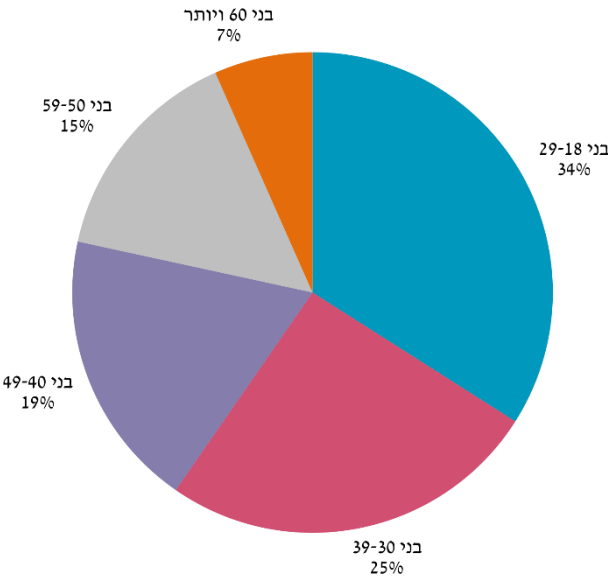
משך השיקום הממוצע של המסיימים ב-2023 היה שנתיים ו-3 חודשים. ההבדלים בין המסיימים במשך השיקום מושפעים בין השאר מהענף שהם שייכים אליו ומהמצב הרפואי. לדוגמה, המבוטחים השייכים לענף נפגעי עבודה סיימו את התוכנית קצת לפני מי ששייכים לענף נכות כללית (שנתיים וחודשיים לעומת שנתיים ו-3 חודשים בממוצע, בהתאמה). פער זה ייתכן שנובע בין היתר מהרגלי העבודה הטובים יותר של נפגעי עבודה וממידת העצמאות הגבוהה למדי שלהם. גם למצב הרפואי יש השפעה על משך השיקום: לאנשים עם נכות רפואית של יותר מ-65% נדרש זמן רב יותר בממוצע לסיום התהליך מאשר למי שדרגת נכותו נמוכה מ-40% – שנתיים ו-6 חודשים לעומת שנה ו-11 חודשים בהתאמה.

לוח 5: מסיימי שיקום לפי הענף שהם שייכים אליו ואופן הסיום (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2023

אופן הסיום	סך הכל		הענף (אחוזים)			
	מספרים מוחלטים	אחוזים	נכות כללית	נפגעי עבודה	שאיירים	נפגעי פעולות איבה
סך הכל מספרים אחוזים	14,667	100.0	12,571	1,472	232	391
קליטה בעבודה	3,922	26.7	27.1	26.1	41.8	9.2
סיום טרום הכשרה	802	5.5	5.9	3.6	2.2	0.3
סיום הכשרה מקצועית	768	5.2	5.4	4.3	6.5	1
סיום סיוע בהשמה	175	1.2	1.2	1.3	1.3	0
הפסקת הטיפול	9,000	61.4	60.4	64.7	48.2	89.5

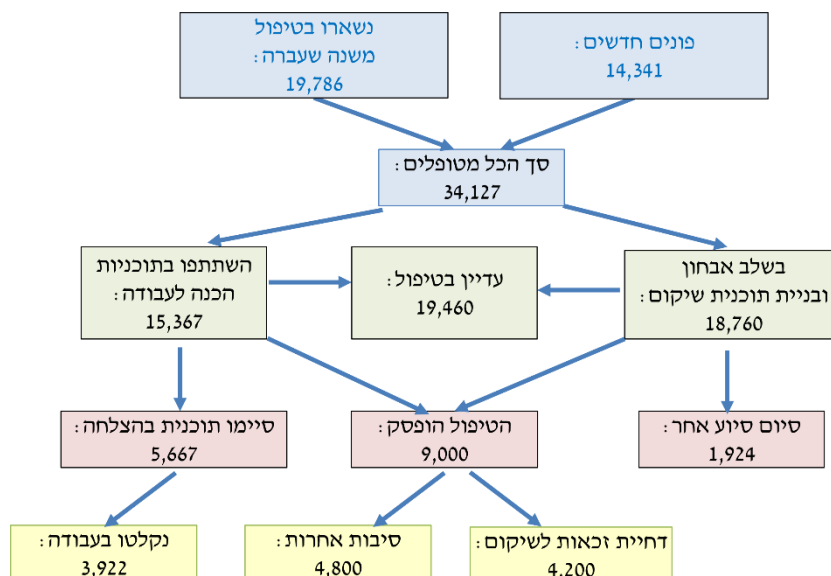
מבין מסיימי השיקום שנקלטו בעבודה – כ-34% היו צעירים בני 18-29, ויותר ממחציתם היו עד גיל 40 (תרשים 4). מכלל הנותרים בטיפול מ-2022 או שפנו ב-2023, נותרו בטיפול בסוף 2023 כ-19.5 אלף (תרשים 5).

תרשים 4: מסיימי שיקום שנקלטו בעבודה לפי גיל, 2023

שיקום מקצועי

תרשים 5: האוכלוסייה בשיקום מקצועי לפי שלבי התהליך, 2023

היקף התשלומים

ב-2023 שולמו במסגרת השיקום המקצועי כ-385.3 מיליון ש"ח לעומת כ-341.1 מיליון ש"ח ב-2022 (במחירים קבועים) – עלייה ריאלית של כ-13% לאחר עלייה של 6% בשנה הקודמת (לוח 6). יש הזכאים לתשלומים נוספים מעבר לעלות תוכניות השיקום (הכלולים בהוצאה המוזכרת לעיל), כגון שכר לימוד, דמי שיקום, נסיעות, שכר דירה, שיעורי עזר והוצאות אחרות; ב-2023 הועברו תשלומים נלווים ל-18,275 אנשים שונים⁶. לאור ההוצאה הכללית, ההוצאה הממוצעת בגין כל משתקם היתה כ-11,290 ש"ח לעומת 10,540 ש"ח ב-2022.

כ-74% מן ההוצאה השנתית שולמו למשתקמים מענף נכות כללית (בדומה לשיעור בשנים 2020 עד 2022), אף שהם מהווים כ-88% מן המשתקמים. ההבדל נובע מסוגי ההטבות לזכאים בענפים האחרים. בענף נכות כללית כמחצית התקציב יועד להשכלה גבוהה ואילו בנפגעי עבודה ובשאיירים יותר ממחצית התקציב יועד לשיקום.

אלה התשלומים ששילם המוסד במסגרת השיקום המקצועי:

- **דמי שיקום:** גמלה חודשית למחיה בגובה קצבת נכות מלאה. משולמת בתקופת הלימודים למי שאינם זכאים לקצבה (נכות כללית או נכות מעבודה) או שקצבתם אינה מלאה בגין נכות בדרגה נמוכה מ-100%, ובתנאי שהם לומדים 16 שעות לפחות בשבוע (כ-140 מיליון ש"ח).

6 לא כולל תשלומי קצבאות מיוחדות והיוונים המשולמים לנפגעי עבודה.

לוח 6: ההוצאה לשיקום מקצועי לפי הענף (אלפי ש"ח, מחירי 2023).
2023-2018

השנה	סך הכל	נכות כללית	נפגעי עבודה	שאירים	נפגעי פעולות איבה
2018	270,400	187,922	27,787	6,901	47,790
2019	297,980	209,297	29,754	6,070	52,859
2020	319,374	236,827	31,289	5,390	45,867
2021	321,724	242,458	32,343	5,417	41,507
2022	341,057	260,726	33,504	5,315	41,511
2023	385,273	284,620	31,354	6,097	63,202

- **נסיעות:** תשלום עבור נסיעות בתחבורה הציבורית למקום ההכשרה/האבחון, או השלמה לגמלת "ניידות כמשתכר" למקבלי גמלת ניידות חלקית. למקבלי נכות רפואית של 65% או יותר שאין להם רכב או רישיון נהיגה, הביטוח הלאומי מספק שירותי הסעה (כ-3 מיליון ש"ח).
 - **שכר לימוד:** השתתפות בשכר הלימוד האקדמי או בעלות ההכשרה, עד הסכום המרבי שנקבע בהוראות אגף השיקום (כ-173 מיליון ש"ח).
 - **שיעורי עזר ושירותי הנגשה:** סיוע בשיעורי עזר על פי הצורך ובהתאם להיקף שעות הלימוד וסיוע לנזקקים לתרגום לשפת הסימנים, לתמלול ולהקראות (כ-5 מיליון ש"ח).
 - **שכר דירה:** השתתפות בשכר דירה או בתשלום למעונות לשהים בהכשרה מקצועית במרחק של יותר מ-40 ק"מ ממקום מגוריהם הקבוע, בהתאם לתוכנית הלימוד שלהם (כ-19.1 מיליון ש"ח).
 - **מכשירים:** סיוע ברכישת מכשירים החיוניים לשיקום – מחשב, מקלדת מותאמת לעיוורים, ספרים, ציוד לימודי ועוד (כ-4 מיליון ש"ח).
 - **הוצאות אחרות:** תשלומים במסגרת מיצוי הטבות בכסף, בעיקר עבור נפגעי פעולות איבה ונפגעי עבודה, והשתתפות בהוצאת כלכלה (אש"ל) כפוף לתקנות (כ-41.2 מיליון ש"ח).
- מי שנמצאו מתאימים להשלמת השכלה או להכשרה מקצועית זכאים על פי החוק לתשלומים נלווים (בהם שיעורי עזר, מכשירים, נסיעות ושכר דירה) רבים יותר מאשר מי שאינם לומדים, ולעיתים עשויים להיות זכאים לכמה תשלומים במקביל. בדומה לשנים הקודמות, 36% מן המשתקמים קיבלו ב-2023 דמי שיקום (במקום קצבת נכות מלאה או כהשלמה לה) כחלק מהשתתפותם בתוכניות שיקום, ו-69% קיבלו השתתפות בהוצאות הנסיעה למקום הלימודים (תרשים 6). כשליש ממקבלי שכר הלימוד לא קיבלו תשלום נוסף.

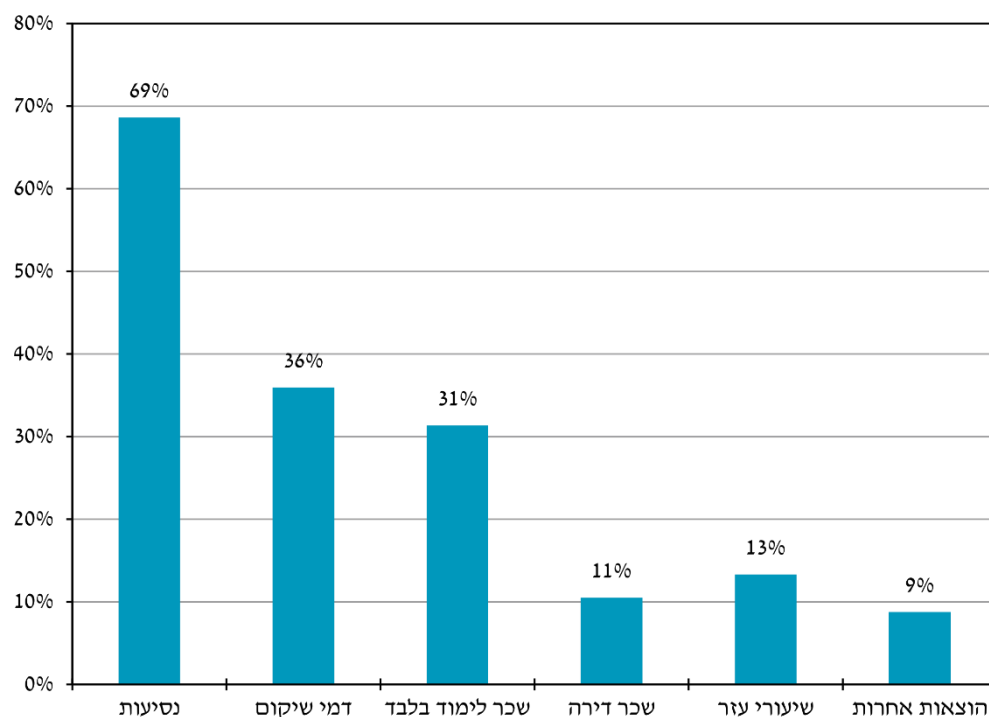
שיקום מקצועי

לוח 7: מספר המקבלים תשלומים נלווים לפי הענף וסוג התשלום (אלפי ש"ח ואחוזים), 2023

סך כל ההוצאה	סך הכל		סוג התשלום (אחוזים)				
			שכר לימוד	דמי שיקום	נסיעות	שכר דירה	שיעורי עזר
	אלפי ש"ח	אחוזים					
סך כל ההוצאה	385,273	100.0	44.9	36.3	0.8	5.0	1.3
נכות כללית	284,620	100.0	51.4	37.7	1.0	6.8	1.8
נפגעי עבודה	31,354	100.0	30.1	66.3	0.8	1.5	0.4
שאירים	6,097	100.0	38.0	60.1	0.9	0.0	0.2
נפגעי פעולות איבה	63,202	100.0	28.5	10.5	0.1	0.2	0.1
מספר המקבלים	18,275		15,480	6,537	12,094	1,745	2,220
							2,518

* לא כל הזכאים להוצאות אחרות השתתפו בתוכנית שיקום מקצועי.

תרשים 6: תשלומים נוספים למקבלים שכר לימוד* (אחוזים), 2023

* אדם עשוי להיות זכאי לכמה תשלומים במקביל, ולכן סכום האחוזים בעמודות גבוה מ-100.